

comedy

Ik wilde chirurg worden.

*Mijn moeder zei altijd: 'Onze Hamayun gaat de wereld genezen.'
En dan knikte ik, en ik keek naar mijn handen. Ik dacht: deze handen
zullen ooit over de buik van iemand met buikpijn strijken, en wég is de
buikpijn. Deze handen, dacht ik, krijgen dat helemaal uit zichzelf voor
elkaar. Deze handen zullen prachtige recepten schrijven, op van die klei-
ne doktersbriefjes.*

*Dus toen vorig jaar onze decaan zei: 'Hamayun, je mag een middagje
op stage naar het MMC. Dan kun je zien of het iets voor je is,' was ik op
slag zenuwachtig.*

*Een paar dagen later stond ik in het ziekenbuis door een oneway-
screen naar een operatie te kijken. De chirurg van dienst trok zijn
handschoentjes strak. Hij pakte een scalpel en stak toe. Er siepelde één
straaltje bloed uit het uitgespaarde stukje huid van de patiënt. Eén zie-
lig straaltje was het, niet meer – maar ik lag al op de grond. Flauwge-
vallen.*

*Toen ik thuiskwam wist iedereen dat ik tegen de vlakte was gegaan.
Dat heb je met vrienden die vrienden kennen, en met een broer die zijn
mond niet kan houden. Mijn moeder keek me lang en bezorgd aan en
riep: 'Allaaaaab!'*

Ik vroeg: 'Wat is er, wat is er?'

*'Hamayun-jaan,' zei ze, en ze kwam met uitgestoken armen op me
af, 'hoe is het met je hoofd?'*

'Madar, wat bedoelt u?'

'Je was toch omgevallen?'

*Het lag voor de hand dat ik voortaan op school door het leven zou moe-
ten als Hamayun met de Slappe Knieën. Ik zat nog maar net in havo 4
en ik had nog geen bijnaam.*

*Maar het liep anders, want twee dagen later hadden we een excursie.
We gingen met de hele klas naar Utrecht. Aan het eind van de middag*

brachten de leraren ons naar een gracht. Ze hadden waterfietsen gehuurd.

Het was een warme septemberdag en ik dobberde voorop met Sigmar, Guido en Raed. We hadden het over superhelden, en ik deed Spiderman na. Ik liet zien hoe hij zijn web uitwerpt. Hoe hij klimt. Hoe hij een meisje opvangt. Guido ging staan en viel bijna achterover. ‘Gek,’ riep ik, ‘gék.’

Ik hou niet van water en ik was bang dat we omkiepten. Raed begon het liedje uit Titanic te neuriën.

Maar ten slotte zei ik: ‘En nu de grootste superster. De belangrijkste! De beste!’ En ik deed de scène na die ik uit mijn hoofd kende: die waarin Mister Bean in de rij staat om de Engelse koningin te ontmoeten. Op eens wil de rits van zijn broek niet meer dicht. Mister Bean sjort en sjort, en uiteindelijk wordt hij zo zenuwachtig dat hij met een geweldige buiging de koningin knock-out slaat.

Wist ik veel dat alle andere waterfietsen inmiddels naast ons waren komen drijven. En dat de hardste lach van mevrouw Levanti kwam, mijn nieuwe lerares Nederlands.

Zodra we weer op de kant stonden tikte ze op mijn schouder en zei: ‘Hamayun, mag ik je wat vragen? Ik organiseer de toneelavonden en toen ik jou daarnet zo bezig zag, dacht ik...’

Ze nodigde me uit voor de schooltheatergroep.

Dat was natuurlijk ontzettend aardig van haar, maar het bracht me wel in verlegenheid. Ja, ik had op mijn vorige school al in verschillende toneelstukken gespeeld. Maar ik wilde op deze locatie eigenlijk nog even rustig aan doen. Ik wilde niet meteen opvallen.

Toch begon ik door haar vraag terug te denken aan de repetities in de kantine, die na schooltijd begonnen en vaak duurden tot de avond. Waren dat niet de beste uren van mijn leven geweest? Ik was verslaafd geraakt aan het podium. Aan de tekstboeken ook, en aan mijn tegenspeelsters.

En was het niet zo dat ik arts wilde worden, alleen maar omdat ik naar al die films uit India had gekeken? Je weet wel, met van die Bollywooddokters: ze glimlachen naar een patiënt, ze doen een dansje en flash flash, iedereen is beter.

Ik had het als reserveplan gehad. Als plan B. Theater maken, acteur zijn, of regisseur. Of nog liever: filmer.

Maar ik moest het inmiddels misschien maar aan mezelf toe gaan geven: eigenlijk was dat Plan B dus al een tijdje mijn Plan A.

Nog diezelfde week zei ik ja tegen mevrouw Levanti, en ik veranderde mijn profiel in Cultuur en Maatschappij. Ik liet mijn slechtste vakken vallen, natuur- en scheikunde, wat nogal een opluchting was.

En het was ook een opluchting dat ze me in de klas nu, ondanks mijn flauwvallen, geen Duikelaar noemden. Of Mister Boink.

Nee, mijn nieuwe bijnaam vond ik wel oké: Mister Bean.

Toen ik binnenkwam bij de eerste toneelafpraak schrok ik. Er zaten nogal wat brugklassers in het lokaal van mevrouw Levanti. Ik heb niets tegen brugklassers, maar deze waren nauwelijks ouder dan mijn broertje.

Van mijn klasgenoten was alleen Raed meegekomen. Uit vriendschap. En vriendschap, dat weet iedereen, moet je niet te erg op de proef stellen.

Raed en ik liepen die eerste keer dus fronsend weg, en misschien was het daarom dat mevrouw Levanti ons terugriep. 'Sorry,' zei ze, toen we bij haar lessenaar kwamen, 'ze zijn wel erg jong allemaal. Sorry.'

Mevrouw Levanti is een lerares die weet hoe ze moet luisteren. Dat is bijzonder. De meeste docenten zijn vriendelijk, ook op deze school, maar normaal gesproken boren ze liever hun eigen stem dan die van een ander. Mevrouw Levanti is anders. Dus toen Raed en ik toch ook maar naar de tweede bijeenkomst waren gekomen, en toen we daarna met nog meer spijt wegliepen dan de eerste keer, begreep ze precies wat we wilden zeggen.

'De Toverfluit,' zei ik, 'ja, dat is natuurlijk mooie muziek. Mozart en zo. Maar juf, het is een sprookje! En het gaat over pa-pa-pa-papage-no en dan moeten we zeker van die, van die kléren aan?'

Ik had op mijn vorige school genoeg vreemde dingen gedaan op toneel. Ik had een Griekse god gespeeld, en Romeo, en in de les een keertje een middeleeuwse ridder, maar De Toverfluit op een nieuwe school, dat was comedy van het verkeerde soort.

Raed wilde al helemaal niet meedoen. Hij schoof tijdens het toneeluur zijn capuchon over zijn ogen en siste de hele tijd tussen zijn tanden: 'Ik kill je, Hamu, ik kill je als ik hier nog een keer heen moet. Ik zweer het, ik kill je waar je bij staat.'

En dat begreep mevrouw Levanti dus.

'Goed,' zei ze, 'ik dacht zo: ik doe Mozart met de kleintjes, en dan maken jullie een eigen stuk. Wat vind je daarvan, Hamayun?'

Ze sprak mijn naam zo heel duidelijk uit, alsof ze er zeker van wilde zijn dat ik haar had gehoord.

Ik knikte.

‘O, dat is geweldig!’ zei ze. ‘Wat denk je, krijgen we een groepje bij elkaar?’

Na twee jaar op de kleine locatie voor anderstaligen, waar ik iedereen kende en waar iedereen mij kende, was alles op de havo zo gróót. Er waren veel leraren, veel klasgenoten en veel onbekende meisjes in de aula.

Er waren meer proefwerken, en meer proefwerkweken. En er was meer sport: Raed en Guido stonden erop dat ik bij het basketbalteam kwam.

Er was zoveel te zien en zoveel te doen, en dus duurde het even voordat ik een paar toneelideeën op kon schrijven. En nog langer duurde het om een groepje spelers bij elkaar te krijgen. Raed moest meedoen natuurlijk, hij had geen keus. Mevrouw Levanti trommelde een paar nieuwelingen op, en ikzelf ging oude vrienden van mijn vorige stukken langs. De meeste van hen zaten inmiddels ook op de havo.

Ergens in oktober zaten we voor het eerst bij elkaar. Ik schrok me rot, want mevrouw Levanti gaf me al meteen de leiding. ‘Hamayun, wat zullen we doen. Heb jij wat voorbereid?’

Ik had geen idee. Ik zei: ‘Misschien kunnen we wat improviseren?’

Dat werd een chaos. We speelden achtervolginkje. We deden een soap na. We wilden clips maken, en misschien wel een hele politiserie. Of iets met de verborgen camera? We bielden nog een paar bijeenkomsten, maar elke keer was er wel weer een ander plan.

Uiteindelijk hadden we begin december nog steeds niets concreets. En dus wilde mevrouw Levanti met me praten. ‘Hamayun,’ zei ze, ‘dit werkt niet. Het lijkt me beter als we de groep even stilzetten. Misschien moet jij nu eerst zelf iets bedenken. En als je een voorstel hebt roepen we de anderen er weer bij. Beperk je tot één onderwerp. Heb je al een idee wat je het belangrijkste vindt? Anders heb ik wel een suggestie. Wil je dat ik die nu al hardop zeg? Of beslis je liever zelf?’

Natuurlijk wilde ik weten wat ze dacht. Mevrouw Levanti had verstand van toneel, en bovendien was zij de eerste en de enige op de havo aan wie ik iets over mijn situatie had verteld.

Eh ja... Mijn situatie.

Daar moest het dus over gaan.

Vond mevrouw Levanti.

Ze zei: 'Niemand hier op school is echt op de hoogte. Niemand weet wat er met jonge mensen in ons land gebeurt. We zien een flard in het nieuws, we horen de harde taal van politici. Maar jij kent het echte verhaal. Waarom zou je dat niet vertellen?'

'Mevrouw Levanti!' wilde ik roepen. 'Ik wil toneelspelen! Ik wil liever iemand anders zijn dan mezelf! Mister Bean of zo, dat is toch veel grappiger?'

Maar ik zei niks. Ik lachte naar mevrouw Levanti, en ik zei dat ik erover na zou denken.

Ik voelde er niks voor. Ik vond onze school te groot. Er liepen zoveel mensen met ogen rond, en al die ogen hoefden de echte Hamayun niet te zien, met zijn echte geschiedenis, en zijn echte dromen en zijn echte hoop.

Maar net toen ik het hele toneelproject dan maar af wilde blazen gebeurde er van alles.

We moesten wéér naar Ter Apel.

En in Ter Apel kregen we wéér geen goed nieuws.

En ik keek een avond lang naar een website met filmpjes over vluchtelingenkinderen, en ik builde de hele nacht.

De ochtend erna dacht ik: welke dromen? Welke hoop? Mevrouw Levanti heeft gelijk – niemand is echt op de hoogte.

En toen wist ik het zeker. Natuurlijk moest ik mijn verhaal vertellen.

Mijn echte verhaal.

Ik meldde me ziek en ging op bed liggen.

En ze schoten gewoon tevoorschijn in mijn hoofd: de herinneringen.

De dvd'tjes.

documentary

Ik ben acht en we gaan opeens verhuizen.

Ik zeg tegen mijn vader: 'Maar Padar, we hebben hier in Mazar-e-Sharif toch het mooiste huis van de straat?'

Padar lacht. 'Batsjem,' zegt hij, 'mijn zoon, dat is zo. We hebben het mooiste huis van de straat. Maar in Kabul krijgen we óók het mooiste huis van de straat. Het is alleen een andere straat. En vergeet niet dat we heel dicht bij oom Aaron gaan wonen.'

Ik vraag het aan mijn moeder. 'Madar,' zeg ik, 'vindt u het fijn dat we gaan verhuizen?'

'Ja,' zegt ze, 'want uit ons nieuwe huis gaan we nooit meer weg. Het is niet alleen het mooiste huis van de straat, het is het mooiste huis van heel Kabul.'

En oma? Oma zegt: 'We doen wat je vader denkt dat het beste is.'

Ik vraag het ook nog aan Bashir, mijn broer van bijna twaalf. Hij beweert dat in Kabul alle straten naar snoep ruiken. Dat de meisjes er mooier zijn dan in Mazar en dat je overal films kunt kopen. Films uit Amerika.

Aan mijn kleine broertje en aan mijn babyzusje vraag ik natuurlijk niks, maar ik weet al genoeg. Die meisjes kunnen me niet veel schelen, maar snoep in de straten, films, een mooi huis en mijn lievelingsoom in de buurt: dat wil ik wel. En dus word ik in de weken van opruimen en inpakken elke ochtend springend wakker. Verhuizen!

We gaan met de bus. Onze tassen passen met moeite op het dak, maar de Panshir-vallei ziet er vanachter de vuile raampjes diep en spannend uit. Zitten daar echt de troepen van de Taliban? Van die kwade mannen met tulbanden en baarden die binnenkort ook de laatste stad in het noorden van Afghanistan, de stad waaruit wij net zijn weggegaan, zullen innemen? Ik zie niemand. Ik zie alleen maar dorre bosjes en bergen en steen.

We stoppen. De bus kan niet meer verder.

Ik was in slaap gevallen, want het is warm, zo warm, maar nu vraag ik: ‘Wat gebeurt er?’

Maar ik zie het al. Een eindje vóór de bus staat een paardenstal. De reis wordt nog mooier en nog spannender, want voor het eerst in mijn leven mag ik op een paard!

We huren er vijf. Een voor Padar en mijn broertje Navid, een voor Madar en mijn zusje Roya, een voor oma, een voor Bashir en een voor mij. De bagage wordt op ezels geladen.

De paardenman lacht naar me. Ik kijk naar zijn rotte tanden en probeer te begrijpen wat hij zegt. Is dat onze taal die hij spreekt, is dat Dari? Ik versta er niks van en ik kijk naar Bashir. ‘Hij zegt dat je een mak paard hebt, sufkop,’ roept hij. ‘Een watjespaard. Eentje dat bij jou past.’

Dat laatste heeft Bashir erbij verzonnen, dat weet ik zeker. Maar inderdaad, het paard blijft rustig staan als ik erop geklommen ben. De paardenrug en het lappenzadel walmen een beetje in de hitte, maar ik ben een soort cowboy.

De paardenman legt de teugels in mijn hand. Klak-klak, doet hij, en dan vertrekken we. Mijn paard sjokt achter de kont van de andere paarden aan. We stappen langzaam over een smal bergpad. Er trekt een vleug frisse wind langs mijn hemd en ik denk: dit is het grootste avontuur dat ik ooit heb beleefd.

Maar dat is het maar heel even.

Want nog geen drie seconden later gebeurt er van alles. Eerst wijst de paardenman naar iets dat zich blijkbaar op de helling onder ons bevindt. Hij legt zijn vingers op zijn lippen en doet ‘sst’.

Dan ziet mijn vader er opeens bezorgd uit. Hij kijkt achterom, naar Bashir en mij. Nu zegt hij ook ‘sst’, en ik geloof dat ik hem onze namen hoor fluisteren.

Omdat ik hem niet goed kan verstaan leun ik voorover, en dat is blijkbaar voor mijn watjespaard het teken om helemaal geen watjespaard meer te zijn. Het begint opeens te rennen. Ik snap niet wat er gebeurt, ik klem van schrik mijn benen tegen de flanken van het paard en ik sla mijn armen om zijn hals. Het paard schiet langs dat van mijn broer en mijn oma en mijn ouders. De paardenman schreeuwt. Hij kleppert achter ons aan, maar mijn

paard wil een of andere wedstrijd winnen. Het rent en het rent en ik voel mezelf langs zijn rug naar beneden glijden. Ik probeer me aan zijn manen vast te houden, maar het paard remt zo plotseling af dat ik ondersteboven aan zijn hals kom te hangen.

Hoe lang zwaai ik daar heen en weer? Een seconde of tien, elf? Het lijken er wel duizend, ik krijg pijn in mijn armen en benen en het bloed stroomt naar mijn hoofd.

Eindelijk voel ik de arm van de paardenman onder mijn rug. Hij hijgt. Hij duwt me overeind.

Meteen als ik weer zit legt hij een bruine hand over mijn mond. Ik wil die vieze vingers niet voelen. Mijn hart bonst harder dan de dichtvallende deur van onze stalen tuinpoort, maar ik zie gelukkig net op tijd waar de paardenman me op wijst: nog geen twintig centimeter voor me begint de afgrond.

En in die afgrond, nog geen vijf meter naar beneden, liggen gewapende mannen.

Ze rusten langs de kant van een tweede, lagere bergweg. Het zijn mannen die makkelijk wakker hadden kunnen worden van mij en mijn paardenavontuur. Mannen die ons zonder twijfel tegen hadden kunnen houden. Mannen die mijn vader zomaar mee hadden kunnen nemen, als ze daar zin in hadden gehad – het zijn Taliban.

Het wordt licht in mijn hoofd. Ik heb verhalen over ze gehoord, maar ik heb ze nog nooit van zo dichtbij gezien. Ik hou mijn adem in, totdat Padar bij me is.

‘*Batsjem, batsjem,*’ zegt hij als hij me uit het zadel tilt. Hij zegt het zonder geluid, maar ik versta hem duidelijk en goed.

Als ik tegen hem aan op mijn benen sta te wankelen, kijken we samen over de rand.

‘Alles is goed,’ fluistert Padar, ‘alles is goed. Ze slapen nog.’

De straten van Kabul ruiken helemaal niet naar snoep. Ze ruiken naar smerig verkeer. Ze ruiken naar zweet en naar rottigheid, en maar heel af en toe naar zoet gebak of verse pinda's. Maar als je langs ons huis komt loop je door de rozengeur, want wij hebben een enorme bloementuin.

Onze nieuwe tuin is groter dan onze oude. Behalve rozenstruiken staan er dennen in, en appelbomen. Er groeien overal druiven. Als je door de poort gaat die in de tuinmuur zit, moet je eerst een pad af lopen voordat je bij ons huis bent. Dat pad is lang, het lijkt wel op een straat. Padar timmert er een houten pergola overheen.

In het huis heeft Padar een studeerkamer. Dat had hij niet in Mazar. Hij heeft er zijn boeken neergezet, en oom Aaron brengt ook een paar stapels mee. Oom Aaron schreef vroeger voor een krant, en Padar was leraar op een middelbare school. Nu mag dat niet meer van de Taliban. Tegenwoordig hebben ze een winkel, samen met hun vriend Noorahmed.

Oma heeft een eigen kamertje, en ik weet nu al dat ik daar vaak zal zitten. Het kamertje heeft een raam dat uitkijkt op de smalle achtertuin, en oma is de fijnste oma die je kunt bedenken.

Maar mijn lievelingsplek wordt het dak. Daar ga ik ooit een keer slapen. Of eigenlijk ga ik er juist níét slapen. Ik wil de hele nacht opblijven en de sterren zien. Volgens mij heeft Afghanistan de meeste sterren van de hele wereld. En Kabul heeft dan weer de meeste sterren van alle steden in Afghanistan. Dat zegt Bashir, en dit keer zou wat hij zegt wel eens waar kunnen zijn.

Op een van de eerste dagen in het nieuwe huis laat Padar mij de muren zien. 'Bekijk ze maar goed, Hamayun,' zegt hij. 'Zie je dat ze wit zijn? Ze zijn helemaal wit. En dat moeten ze blijven. Dus geen gekras meer. Beloof je dat?'

Hij kijkt er streng bij, en Bashir staat me achter Padars rug geniepig uit te lachen. Ach wat. Schrijven op de muren, dat doe ik

allang niet meer! In Mazar hadden we stenen in de gang waarin je met een spijker gleufjes kon kerven. Als je dat deed ritselde het muurstof naar beneden, en dan kwamen er van die grappige heuveltjes op de vloer.

Ik schreef op de muren omdat ik het niet kon laten. Ik leerde al heel vroeg alle lettertekens, en zowel mijn handschrift op de muur als die kegeltjes steenstof waren van mij, van mij, van mij. Als ik erlangs liep moest ik altijd even voelen. Madar en Padar riepen: 'Heb je wel eens van papier gehoord?' Maar oma lachte en oom Aaron kwam kijken wat ik nu weer had geschreven.

Ik hield ermee op toen ik mijn eerste dagboek kreeg. Van oom Aaron. Nog steeds is mijn dagboek een van de mooiste dingen die ik heb. Soms kijk ik er alleen maar naar. Dan weet ik zeker dat er verhalen in het papier zijn gestopt, en dat ik degene ben die ze tevoorschijn moet schrijven. Ik probeer dat vaak genoeg, maar meestal vind ik dat ik pruts. Ik verpest mijn dagboek met mijn eigen kromme vingers. Ik druk ook veel te hard. Misschien denkt mijn hand dat de bladzijden van steen zijn.

Ik kras dus allang niet meer in de muur, en daarom word ik boos op Bashir. Hij hoeft niet om mij te staan lachen. Ik besluit niet meer tegen hem te praten. Hij is trouwens een leugenaar. Kabul ruikt helemaal niet naar snoep, en dat van die films uit Amerika is natuurlijk ook niet waar.

Een week later is er, voor het eerst sinds we in Kabul wonen, geen elektriciteit. Het is donker in huis, en Bashir en ik zijn vroeger dan anders naar onze kamer gestuurd.

'Hamu,' zegt Bashir vanuit zijn bed. 'Hamu, kom nou. Ik ga morgen echt een film voor ons kopen. Een film met Bruce Lee. Volgens oom Aaron vind je ze in dezelfde straat als de winkel.'

Ik geef geen antwoord. Dat doe ik de hele week al niet.

'Weet je wie Bruce Lee is?' vraagt Bashir.

Ik denk: klets maar raak. Natuurlijk weet ik wie Bruce Lee is. Jij komt elke avond met hem aanzetten. Bruce Lee dit en Bruce Lee dat.

'Bruce Lee heeft schouders zo breed als van hier tot Herat,' begint Bashir. 'En op een dag hebben ze de spieren in de boven-

armen van Bruce Lee geteld. Weet je hoeveel hij er had? Duizend. Aan de linkerkant, hè? En rechts had hij er natuurlijk ook duizend. Bruce Lee is zo ontzettend sterk dat jij en ik en onze hele familie de lucht in vliegen als hij achter onze rug een niesbui krijgt. Hamu? Hamu? Slaap je al?

Ik kan er niets aan doen, ik begin te giechelen.

Ik heb nog steeds niks gezegd, maar ik ben al niet meer écht kwaad.

‘Wat hoor ik? Lig je te lachen?’ fluistert Bashir, en even later vliegt er iets door de kamer.

Het is een stinksok die hij op mijn kussen heeft gemikt. Ik schreeuw: ‘Die krijg je terug!’

En dan praten we dus weer.